

Бургоева А.Н.

ЖАШЫ ЖЕТЕ ЭЛЕК БАЛДАРДЫН КЫЛМЫШТУУЛУГУНУН КӨЙГӨЙЛӨРҮ

Бургоева А.Н.

ПРОБЛЕМЫ ПРЕСТУПНОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ДЕТЕЙ

A.N. Burgoeva

CRIME PROBLEMS MINORS

УДК:343.98

Бул макалада жашы жете элек балдардын кылмыштуулугунун көйгөйлөрү жана аларды алдын алуунун чаралары боюнча баяндалат.

Негизги сөздөр: *жашы жете элек балдар, көйгөй, кылмыштуулук, алдын алуу чаралары.*

В этом статье предусмотрено актуальные проблемы преступлений несовершеннолетних детей и их меры предупреждение

Ключевые слова: *несовершеннолетние дети, проблемы, преступности, меры предупреждения.*

This article provides urgent problems of crime of minors and the prevention measures.

Key words: *minors, problems, crime, action alert.*

Жашы жете элек балдардын кылмыштуулугу коомдо көйгөй болуп эсептелет. Ошол себептен, ал көйгөйдү чечүү үчүн алардын кылмыштуулугун алдын алуу маанилүү иштердин бири болуп эсептелет.

Жашы жете элек балдардын кылмыштуулугунун көйгөйү азыркы мезгилде коомдун экономикалык, саясий, укуктук, маданий, үй-бүлөлүк жана башка чөйрөлөрүнө зыянын тийгизип актуалдуу болуп көлөмдүү чыгымдарды алып келүүдө.

Жашы жете электердин кылмыштуулугун келип чыгуу себептери болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- Үй-бүлөнүн жагымсыз болгондугу;
- Өспүрүмдүн кызыкчылыгын жана керектөөсүн канааттандырган үй-бүлөлүк жашоо шартын деңгээлинин төмөндөшү;
- Үй-бүлөнүн таркалышы;
- Ата-эненин баланын тарбиялоо укугунан четтетилгендиги;
- Тарбия берүү процессиндеги жоопкерчиликтин төмөндүгү;
- Кызмат адамдардын кесипкөйсүздүгү жаш балдар менен жекече иштөө чараларын колдонбогондугу;
- Жалпысынан окуу-тарбиялык мекемелердин иштерин сапатын төмөн деңгээлде экендиги;
- Жаш өспүрүмдөрдүн окууга кызуугусунун төмөндөшү (өзүнүн жүрүм-турумун туура башкаруу жана өзүн-өзү баалоо үчүн жаңы билимдерди толук албагандыгы коомго каршы аракеттер менен байланышына түздөн-түз түрткү берет);
- Тездик менен жашоо шартын баалуулуктары өзгөрүп туруусу, мындай көрүнүшкө

калыптануу, жаш балдар үчүн кыйынчылыкка туруусу;

- Жаш өспүрүмдөрдү эмгекке жайгаштыруу жана аларды эмгек жааматта тарбиялоо системасынын бузулууга дуушар болуусу;
- Жаш өспүрүм балдардын интеллектуалдык жана эркин өнүгүүсү артта калуусу;
- Жетиштүү деңгээлде, позитивдүү таасир эте турган жаштар клубдарынын, секциялардын жок болушу же болбосо аларга катышууга чектөөлөрдүн киргизилүүсү; [1]

Көптөгөн балдар мамлекеттин ар түрдүү мекемелеринде тарбияланышат (балдар үйү, детский дом, мектеп-интернаттары жетимдер үйү ж.б.) Аталган мекемелерде тарбияланып жаткан балдардын ата-энелеринин көпчүлүгү эркиндигинен ажыратылгандар же балдарынан баш тарткандар же болбосо ата-энелик укугунан ажыратылгандар болот. Мындан сырткары, кээ бир үй-бүлөлөрдө балдарга каардуу мамиле жасагандыгы байкалат. Калктын орточо эсеби менен алганда, ар бир төртүнчү үй-бүлөдө балдарга каардуу мамиле жасашат. Мунун натыйжасында, бала үй-бүлөдөн качып өлүмгө же өзүн-өзү өлтүрүүгө барат.

Үй-бүлөлүк жашоого зордук зомбулук-терендеп кирип кеткен учурда, үй-бүлөнүн адеп-ахлагы бузулат жана тарбия берүүнүн гумандуулугу алсыздайт. Ошондой эле, балдардын көзөмөлсүздүгү жана камкорсуздугу пайда болот. Натыйжада, балдар сойкулукка, аркечтикке, наркоманияга жана кылмыштуулукка аралаша баштайт. Наркотикалык заттарды пайдалануу, адамды дүлүгүү абалына алып келүү менен өз аракеттерин толук аңдап билбестен кылмыштуу жолго баруусуна жол ачат. Көзөмөлсүз калган балдар сөзсүз түрдө селсаяктуулук, кайырчылык жана кичине уурулук менен алектене башташат. [3]

Жашы жете элек балдардын дагы бир көйгөйү болуп алардын келечегин ойлобой туруп тиешелүү кызматчылар окуудан четтетүүсү эсептелет. Мыйзамдын талабына ылайык ар бир жашы жете элек бала, жалы орто билим алуусун, эркин кесип тандоо жана эмгекке болгон укугун камсыздоо мамлекетке жүктөлөт.

Көбүнчө жашы жете элек балдар бош убактыларын көчөдө өздөрү каалагандай өткөрүшөт. Мындан сырткары, аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн кыздары сойкулук менен алектенүүгө мажбур болот. Жашы жете элек балдардын кылмыштуулугунун

санын өсүп кетүүсүнүн дагы бир себеби болуп, түнкү клубдардын, бар кафелердин, интернет-клубдардын жана түнкү азгыртуучу кумар оюндардын көбөйүп кеткендигин жана аларды туура пайдалануу эрежелерин билбегендигин кошсок болот. Булардын ордуна ар түрдүү, музыкалык кружокторду, ден соолукту чындоочу жайкы лагерлерди, спорттук, маданий секцияларды, семинар-тренингдерди уюштуруу жана аларга ушул чөйрөлөрдө болууга уруксат болуусу жана жигердүү тартуу. Мындай көрүнүш, өспүрүмдөргө пайдалуу таасирин тийгизүү менен бирге криминалдык чөйрөдөн, экстримисттик уюмдан жана бейбаштыктан алыстатат.

Ар бир жаш өспүрүмдүн өзү жашаган жеринде социалдык педогогдор тарабынан тарбия берүү иштери өткөрүлбөй келүүдө. Мындай иш-чараларга аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарына катышуу мүмкүнчүлүгүн мамлекет камсыздап берүүсү зарыл.

Учурда көп жумуштардын кадыр-баркы төмөн жана катаал аракетти талап кылат, көпчүлүк өспүрүмдөр мындай жумуштарга чыдай албагандыктан алардын психологиясына доо кетет. Көпчүлүк жашы жете элек балдар, коомго жат көрүнүштөрдү жасай башташпайт, баардыгына бирдей болгон жүрүм-турум эрежелерин, мыйзамдарды ачык айкын сыйлашпайт. Жыйынтыгында, бул көрүнүш массалык каардуу тартипсиздике каардуу шериктештик кылмыштарын жана вандализм актысын жасоого алып келет.

Жогорудагы көрсөтүлгөн глобалдуу масштабдагы көйгөйлөрдү чечүүдө, баардык тараптан мамлекеттик саясатты максаттуу багытта жүргүзүү керек. Бул оор суроо, бирок аны чечүү бир кыйла татаал. Бул үчүн биринчиден, калктын жашоо деңгээлин жогорулатуу керек. Баардык адамдарга коомдогу заманбап маданиятты көрсөтүп жаткан баалуулуктардан пайдаланууга жалпыга мүмкүнчүлүк берүү зарыл. [4]

Экинчиден, өлкөдөгү үй-бүлөнүн статусун укуктук жактан көтөрүү, анын маанилүүлүгүн артыруу.

Үчүнчүдөн, балдар жана өспүрүмдөрдү окуу жайларда окутуунун артыкчылыктуу системасын иштеп чыгуу. Ошондой эле, алардын бош убактыларына көңүл буруу, тактап айтканда, бош убактыларын пайдалуу өткөрүүнү, ден соолугун чың болуусун камсыздоо үчүн программаларды иштеп чыгуу жана алардын аткарылышын камсыз кылуу. Ошондой эле, жаш балдарды патриоттуулукка, ата мекенди жана курчап турган айлана-чөйрөнү сүйүүгө тарбиялоо зарыл.

Өспүрүмдөрдүн жашоосуна жана психикалык терс таасирин тийгизе турган массалык маалыматтарды жок кылуу.

Ошондой эле, жашы жете элек балдардын кылмыштуулугун алдын алуу боюнча иш алып барган мамлекеттик органдардын жана коомдук уюмдардын ишин күчөтүү жана жакшыртуу.

Мындан сырткары, мектептерде атайын укук бузууларды жана кылмыштуулукту алдын алуу боюнча атайын түзүмдөрдүн иш алып баруусу менен өспүрүмдөрдү укуктук жана аскердик патриоттук жактан тарбиялоо зарыл.

Жогоруда аталган көйгөйлөрдү өз убагында, толук тартипте чечүү жашы жете элек балдардын кылмыштуулдугун алдын алат.

Адабияттар:

1. Кудрявцева В.Н., Эминова В.Э. Криминология-М., 1997 г.
2. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. Издание третье - М., 2003 г.
3. Долговой А.Н. Криминология-М., 2008 г.
4. Жаанбаева К.И. Криминология -Б., 2012 г.

Рецензент: к.ю.н., доцент Кармышаков М.А.